

Samráðsgátt stjórnvalda Umhverfis-, orku og loftslagsráðuneyti

Gunnarsholti, 2. október 2023

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingar á lögum um Náttúrufræðistofnun Íslands og náttúrustofur

Fyrir liggja í samráðsgátt stjórnvalda drög að frumvarpi til laga um breytingar á lögum um Náttúrufræðistofnun Íslands og náttúrustofur (sameining Náttúrufræðistofnunar Íslands, Landmælinga Íslands og Náttúrurannsóknarstöðvarinnar við Mývatn).

Landgræðslan hefur ekki sérstaka skoðun á sameiningu stofnananna sem slíkra en fagnar því ef út úr því getur komið enn öflugri, sameinuð, stofnun sem hefur aukinn slagkraft til að vinna að þeim mikilvægu málum sem stofnuninni/stofnununum er falið í lögum.

Fyrirliggjandi frumvarpsdrögum er ekki ætlað að hafa í för með sér breytingar á þeim lögbundnu hlutverkum þeirra þriggja stofnana sem verið er að færa undir eina – sameinaða. Lagabreytingarnar eru þannig frekar formlegs eðlis en efnislegs þó vissulega sé þessari breytingu ætlað að skila nýrri stofnun sem er t.a.m. en kröftugri, betur í stakk búin til að takast á við stærri verkefni, til þess bær að samnýta þekkingu og innviði, verður rekstrarlega hagkvæmari á margan hátt o.m.fl.

Þá kemur kannski að því að ekki eru fyllilega nýtt þau tækifæri sem nú eru til staðar til að skoða þá skörun sem er og hefur verið í millum nýrrar stofnunar og annarra, t.a.m. Landgræðslunnar (Lands og skógar um komandi áramót) eins og á annað borð er hægt. Í frumvarpi því sem hér er til umfjöllunar segir t.a.m. um markmið sameiningarinnar:

„Með sameiningu hlutaðeigandi stofnana er leitast við að einfalda stofnanaumgjörðina í samræmi við stefnu ríkisstjórnarinnar. Sameiningin Náttúrufræðistofnunar Íslands, Landmælinga Íslands og Náttúrurannsóknastöðvarinnar við Mývatn er liður í því að **efla faglegt starf á sviði gagnaöflunar, rannsókna, kortlagningar og vöktunar á náttúru Íslands**, sem styður eina af megináherslum ráðuneytisins, þ.e. **að auka öryggi gagnvart náttúruvá með mælingum, vöktun og vörnum, samhliða öflugum rannsóknarstarfi**. Tryggja þarf markvissa uppbyggingu gagnasafna og rannsóknainnviða með góðu aðgengi að rannsóknum og gögnum og áreiðanlegum rauntímamælingum. Einnig þarf að tryggja forsendur fyrir öflugum grunnrannsóknum og hagnýtum rannsóknum sem eru unnar á grundvelli samráðs milli eininga. Ný stofnun þarf að hafa skýra og greinargóða yfirsýn yfir náttúru Íslands á hverjum tíma, búa yfir áreiðanlegum gögnum og vera öflug í miðlun upplýsinga og fræðslu. Meginmarkmiðið er að gögn um náttúrurannsóknir og mælingar séu opin þeim sem þurfa og að nýting auðlinda og náttúru landsins sé studd með rannsóknum og gögnum. Með þessu skapast aðstæður fyrir nýja stofnun til að stuðla að bættu öryggi íbúa og innviða, markvissum viðbrögðum **og aðlögun vegna áhrifa loftslagsbreytinga, vernd náttúru, sjálfbærri nýtingu auðlinda og náttúru og kolefnishlutleysi Íslands 2040** [leturbr. höfundar].“

Í 5. grein frumvarpsdraganna kemur m.a. fram eftirfarandi um hlutverk nýrrar stofnunar:

„5. að leiðbeina um hóflega nýtingu náttúrulegra auðlinda og aðstoða með rannsóknum við mat á verndargildi vistkerfa og náttúruminja og áhrifum mannvirkjagerðar og annarrar landnotkunar á náttúruna.“

Ákvæði þetta er samhljóða e-lið 2. mgr. 4. gr. gildandi laga um Náttúrufræðistofnun Íslands og náttúrustofur nr. 60/1992. Engu að síður er ekki nægjanlega ljóst hvað felst t.a.m. í hugtakinu *hófleg nýting* og út frá hvaða forsendur slíkt mat yrði byggt. Einnig er óvissa um hvernig hugtakið samræmist öðrum alþjóðlega skilgreindum hugtökum líkt og sjálfbær nýting auðlinda. Einnig er óljóst hvort *verndargildi vistkerfa* verði metið útfrá ástandi vistkerfa hverju sinni og hvernig vöktun á áhrifum landnotkunar fer fram, og hvaða tegund landnotkunar mun verða metin.

Landgræðslan vinnur að sumpart svipuðum verkefnum og þeim sem nýrri stofnun er ætlað að vinna að, en skörun er t.a.m. við mat á ástandi vistkerfa og verndargildi þeirra, áhrif landnotkunar á vistkerfi, og á sviði kolefnisbindingar í gróðri og jarðvegi og endurheimtar

votlendis, sérstaklega þegar kemur að rannsóknum og vöktun. Þessir þættir tengjast og ástandi og/eða vernd vistkerfa, sjálfbærri nýtingu auðlinda o.fl.

Markmið ofangreindra athugasemda er í raun aðeins að benda á að það kunna að vera allnokkur tækifæri ónýtt þegar kemur að samvinnu og samþættingu verkefna sem á stundum eru nokkuð áþekk. Þetta er vert að hafa í huga í þeirri nýju og breyttu stofnanauppbyggingu sem unnið er að þessi misserin sem og að þetta er í samræmi við það sem fram kemur í kafla frumvarpsins um samráð og var minnst á í þónokkrum umsögnum á fyrri stigum, en það er:

„Í umsögnum er nokkuð vikið að því að frekari gaum þurfi að gefa tækifærum er lúta að verkefnum annarra ráðuneyta og stofnana. Tekið er undir þær athugasemdir og áformar umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið að halda þeirri vegferð áfram að kanna tækifæri í samlegð slíkra verkefna við verkefni ráðuneytisins og stofnana þess og möguleika á tilfærslu verkefna.“

Virðingarfyllt

f.h. Landgræðslunnar

Birkir Snær Fannarsson

landgræðslustjóri

